

Перебийніс Юлія
*Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
julia.v.pere@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9431-3555>*

ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО Й ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Summary. In the conditions of mixed and distance learning of a foreign language for specific purposes, it is necessary take into account a few factors leading to strengthening students' personal interest in the formation of a high level of readiness for professionally oriented foreign language communication. These are their previous experience as learners, individual approach and differentiation of learning process, use of modern technology and eliminating psychological barriers by diagnosing their emotional state and promoting their positive attitude to both learning in class and self-study.

Key words: interaction, mixed learning, distance learning, foreign language for specific purposes, readiness for professionally oriented foreign language communication/

У сучасних умовах дистанційного і змішаного навчання процес здобуття знань, умінь і навиків студентами ЗВО вирізняється постійним використанням глобальної мережі «Інтернет», а отже «нелінійністю і спільністю» [1, с. 252]. Не викликає сумніву той факт, що нинішні суспільні трансформації й науково-технічні перетворення створюють як додаткові можливості, так і виклики для учасників освітнього процесу. Вони призводять до обов'язковості виконання викладачем таких завдань, як розвиток критичного мислення, здатності до ефективної усної і писемної комунікації, уміння приймати ефективні рішення й працювати у команді, швидко адаптуватися до нових інформаційно-комунікаційних технологій, самостійно знаходити, оцінювати, аналізувати і систематизувати інформацію, мотивувати до навчання і тлумачити його результати. Водночас змінюється звична для студента ситуація: він має залишити «зону комфорту» і стати активнішим, самостійнішим учасником освітнього процесу.

Зважаючи на студентоцентризований підхід, важливим є пошук нових соціальних моделей взаємодії викладача та здобувача освіти [2, с. 111]. Вирішення різноманітних проблем і суперечностей, створення сприятливіших умов для посилення мотивації студентів до постійної самоосвіти та забезпечення ефективного мікроклімату в освітньому середовищі університету можна досягти

завдяки запровадженню освітніх інновацій, націлених на збільшення ефективності викладання іноземної мови за професійним спрямуванням. У плані активізації, стимулювання цієї діяльності, педагогові варто узяти до уваги кілька аспектів її організації.

По-перше, неабияке значення для ефективної співпраці суб'єктів освітньої діяльності має опора на попередній досвід студентів, адже це забезпечує неперервність освітнього процесу. Не можна недооцінити й індивідуалізацію та диференціацію підходів до кожного з них, забезпечення яких має відбуватися шляхом виконання студентами завдань із урахуванням їхнього когнітивного стилю і рівня іншомовної компетентності. Важливим завданням для викладача іноземних мов є корекція цієї компетентності на початковому етапі вивчення дисципліни. При цьому навіть у межах приблизно однакового ступеня володіння мовою, здобувачі освіти мають певні відмінності у сформованості навиків роботи з окремими видами мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, говоріння та письма).

Зазвичай кожна академічна група студентів першого курсу поділяється на дві підгрупи з метою диференціації вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, зважаючи на їхню базову підготовку. За К. Е. Томлінсон, варіативність оволодіння змістом освіти має своїм результатом і різницю у вимогах у таких групах [3, с. 2-3]. Однак при поділі на «сильнішу» і «слабшу» підгрупи не слід забувати про потенційні психологічні проблеми, адже особи із нижчим рівнем іншомовної підготовки швидше за все будуть мати негативне самосприйняття, що урешті-решт може уплинути на їхню успішність. З огляду на це, на нашу думку, доречно відмовитись від зовнішньої диференціації на основі вхідного тестового контролю знань, умінь і навиків. Водночас методично доцільною вважаємо внутрішню диференціацію, яку, без сумніву, необхідно урахувати при організації пізнавальної діяльності студентів, застосовуючи особистісно-орієнтований підхід, що полягає у підготовці до професійно орієнтованого спілкування за єдиною навчальною програмою, але з використанням навчально-методичних матеріалів різної складності, особливо передбачених для самостійної роботи.

Ще одним способом вирівнювання іншомовної компетентності студентів є додатковий корективний курс іноземної мови, завдяки якому здобувачі з початково нижчим рівнем іншомовної підготовки мають змогу не тільки її покращити, але й виробити ефективніші навчальні стратегії й прийоми, підвищити свою внутрішню мотивацію щодо подальшого вивчення іноземної мови фахового спрямування, поліпшити свою самооцінку завдяки успіхам у роботі з посильним освітніми ресурсами, відчувати себе упевненіше у порівнянні із сильнішими студентами. Це створює комфортніші умови як для взаємонавчання, так і для застосування методів колективно-групового та ситуативного навчання, а також дискусійних і дослідницьких методів у межах основного курсу іноземної мови за професійним спрямуванням.

По-друге, викладач має створити оптимальні умови для запровадження інтерактивних методів навчання іноземних мов за професійним спрямуванням. Передусім ми маємо на увазі забезпечення багатостороннього типу комунікації, у тому числі й за межами аудиторного навантаження, однак із дотриманням етикету спілкування у інтернет-просторі. Певну роль у створенні умов для конструкторної інтеракції в умовах змішаного й дистанційного навчання відіграє використання доступних технічних засобів навчання. Скажімо, не можна обійти увагою мобільних пристроїв, беручи до уваги те, що вони вважаються [4, с. 135] одним із найперспективніших і найдоступніших видів технологій. Сьогодні такі гаджети перетворилися на зручні інструменти як для викладача іноземних мов, так і для студента, замінивши магнітофон, відеоманітофон, а часом і персональний комп'ютер, адже при виконанні самостійної роботи здобувачі освіти переважно зі своїх смартфонів чи планшетів переглядають та створюють відеоматеріали й мультимедійні презентації, слухать подкасти та ін.

У сучасних умовах дистанційної взаємодії необхідність урахування особистісно-діяльнісного підходу з метою диференціювання та індивідуалізації навчально-виховного процесу не обійтися без електронних підручників, посібників та словників, а також веб-сайтів із навчальними ресурсами відповідно до специфіки майбутньої професійної діяльності студентів, у тому числі й створеними і

розміщеними викладачем. Унаслідом використання сучасних засобів зв'язку та інтерактивних освітніх платформ (як-от LMS Moodle, Google Classroom, Edmodo, OpenEdX тощо) полегшується й перевірка викладачем завдань, позаяк вони дають можливість завантажувати й відтворювати різноманітні матеріали, обговорювати результати оцінювання та консультиватися з приводу окремих видів робіт.

По-третє, з метою продуктивної співпраці між учасниками освітнього процесу на занятті та за його межами не оминати увагою й необхідність усунення деяких фізичних і психологічних бар'єрів. В умовах аудиторного навчання на суб'єктів освітньої діяльності справляє вплив навіть розташування меблів, адже воно може створювати додаткові перешкоди для продуктивної співпраці. Незважаючи на недоліки дистанційного навчання, зокрема, технічні перешкоди, що виникають через незадовільну якість інтернет-сполучення, особливо певну затримку у надходженні звукового повідомлення, позитивним моментом є підтримка присутніми на занятті саме зорового контакту, звісно ж при увікненому відеорежимі.

Не менши значущим є і створення позитивного психологічного мікроклімату, за якого студенти отримують задоволення від процесу оволодіння знаннями, уміннями й навиками. Неоціненним є трансформування їхнього налаштування на так зване «мислення зростання» (*growth mindset*), тобто переконаність у тому, що рівень здібностей та інтелекту кожного суб'єкта освітньої діяльності можуть покращуватись унаслідок докладання ними достатніх зусиль та їхній старанності, а також відходу від фіксованого мислення (*fixed mindset*), що тлумачиться як упевненість людини у тому, що названі категорії є незмінними [5, с. 260; 6, с. 234-238].

Емоційний стан студентів, який значною мірою впливає на результативність взаємодії їх із викладачем, також має діагностуватися, адже вони не завжди почуваються упевнено чи зручно, тому варто попросити їх розповісти про свої очікування від заняття і побоювання, пов'язані із ним [7, с. 31-34], реагувати на їхні відповіді за допомогою невербальних сигналів (зорового контакту, кивків чи

жестів) тощо [8, с. 584] – це має привести до зняття напруги і водночас створювати додаткові можливості для розвитку навиків говоріння іноземною мовою.

Таким чином, беручи до уваги особливості змішаного й дистанційного навчання іноземній мові за професійним спрямуванням, можна стверджувати, що за умови урахування викладачем попереднього досвіду здобувачів вищої освіти, індивідуалізації та диференціації освітнього процесу, обов'язкового використання доступних технічних засобів як для аудиторної, так і для самостійної роботи з цією метою, а також усування психологічних і фізичних бар'єрів шляхом сприяння їхньому позитивному налаштуванню на заняття та діагностики емоційного стану студентів полегшується процес взаємодії його учасників. Результатом цього стає посилення особистої зацікавленості студентів у формуванні високого рівня готовності до професійно орієнтованого іншомовного спілкування й розумінню ними важливості комунікації, пов'язаної із майбутньою діяльністю за фахом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фамілярська Л. Л. Ресурси відкритого освітнього середовища післядипломної педагогічної освіти. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2016. Вип. 2. С. 251-263.
2. Ярошиська О. О. Теоретичні і методичні засади проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. Умань, 2015. 544 с.
3. Tomlinson, Carol Ann. *The Differentiated Classroom: Responding to the Needs of All Learners*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development, 1999. 140 p.
4. Саєнко Н. В. Перспективи використання змішаного навчання у викладанні іноземної мови у ВНЗ. *Теорія та методика навчання та виховання*. 2017. Вип. 41. С. 127-137.
5. Blackwell Lisa S., Trzesniewski Kali H., & Dweck Carol Sorich. Implicit Theories of Intelligence Predict Achievement Across an Adolescent Transition: a Longitudinal Study and an Intervention. *Child Development*, January/February 2007, Vol. 78, Number 1, pp 246-263.
6. Dweck Carol S. *Mindset: The New Psychology of Success*. New York: Ballantine Books, 2007. 320 p.
7. Інтерактивні технології: теорія та методика. Колект. авт.: Пометун О. І., Побірченко Н. С., Коберник Г. І., Комар О. А., Торчинська Т. А. Умань-Київ, 2008. 95 с.
8. Ricks, Sarah E. Some Strategies to Teach Reluctant Talkers to Talk about Law. *Journal of Legal Education*, 2004, Vol. 54, p. 570, pp. 570-587.